

Maar zullen wij hiertoe in staat zijn, zal U Wel Ed. Hoogachtb. tijdige voorsiening ons met de daartoe onontbeerlijke middelen dienen te adstieeren. Welke thans des te noodzakelijker zijn geworden, nu de zorgelijke omstandigheeden, waarin 's Compagnies belangen genoegsaam alomme in gewikkeld waren, wel verre van te verbeteren, zedert merkelyk verslimmerd zijn, en men meer dan te veel redenen heeft om te geloven dat het oog onser mededingers, sowel op onse oostersche als op de westersche conquesten, namelijk op Ceylon en één der oostersche comptoiren, gevestigd is. Hoe sij, éénmaal eene vasten voet krijgende, daar weder uyt te drijven waren, soude de tijd leeren. Maar wij durven U Wel Ed. Hoogachtb. wel vooraf verzekeren dat daartoe dan sonder eene formidable macht, en verregaande verwijdering, weynig apparentie zoude zijn.

Het is met den allergrootsten grond dat wij onse vorige en so menigmaal herhaalde instantiën, om eene buytengewoone uytzending van schepen, volks en oorlogstuyg bij U Wel Ed. Hoogachtb. op het nadruckelijkste vernieuwen, met ernstige bede van niet verantwoordelijk gesteld te mogen worden voor de noodlottige gevolgen, die eene contrarie of niet tijdige schikking veelligt konde naar haar sleepen. Jaaren agteréén hebben wij reeds de vrijheyd genomen onsen in allen opzigte magteloos staat, en het daaruyt te dugten gevaar, met de aller levendigste coleuren af te schilderen. En egter zien wij tot onse innigste smerte dat de voorgebragte redenen dien ingang, welken wij daarvan met grond verwagten, niet gevonden hebben.

Fol. 54r-55r.

(Om maar niet te spreken van het ontbreken van de drie Amsterdamse schepen van 1759/60, noch van het late vertrek van de kermis-schepen van 1760. Men doet zijn beklag over het gebrek aan manschappen voor de meeste van de nu uitkomende schepen. Uit de brief van 15 oktober 1760 blijkt dat de bemanning van de vloot van 1760/61 op dezelfde manier was bepaald om grote sterfte wegens te veel volk te voorkomen. Meer volk was gezien de netelige omstandigheden en het gebrek daaraan wenselijk geweest. De ondervinding leert dat een talrijke bemanning geen oorzaak van ziekte en sterfte is, als de bevoorrading deugdelijk is en de gezagvoerders goed op het voedsel en een gezonde lucht aan boord letten. Dan kunnen schepen van 150 voet [fol. 56] zonder vrees voor sterfte met 380 of 400 koppen, en die van 136 of 140 voet met 80 of 90 koppen minder bemand worden. Heren XVII wordt verzocht erop te letten dat er geen besmette of ongezonde mensen aan boord gaan. Dat gebeurt maar al te vaak wel. Heren XVII gaf de kamers toestemming de schepen maar met de helft aan zeevarenden te bemannen, waarom voor de zeevaart maar van militairen gebruik gemaakt moet worden, liever dan van dure moslim matrozen en inlandse soldaten, die respectievelijk f 11,19,6 en f 11,13,6 per maand aan gage, kostgeld en rantsoenen kosten. Het is bekend hoeveel vertrouwen er in hen, vergeleken met Europese matrozen en soldaten, te stellen is. Als de inlandse soldaten door langdurige dienst geoefend zijn in het gebruik van de wapenen dan kunnen zij bij onlusten gevaarlijk worden. Het is gunstig dat de kamers 25 of 30 koppen aan bemanning boven het normale aantal mogen aannemen [fol. 57] en dat ze schepen spoedig en boven het vastgestelde aantal mogen uitzenden. Het zou wenselijk geweest zijn dat het goede resultaat daarvan reeds was gebleken, daar er nu tot het midden van augustus slechts vier schepen van de recente uitrusting met 1004 koppen zijn aangekomen. Momenteel is er van de 1600 man waaruit de twee bataljons van het garnizoen te Batavia zouden moeten bestaan, nauwelijks voor de helft voorzien en op de schepen op de rede te Batavia konden er per schip maar 50 zeevarenden, de jongens, eigenlijk kinderen, meegerekend, geplaatst worden. Nu zijn er tien schepen op de rede, waarmee 2251 zeevarenden, soldaten en ambachtslieden zijn aangevoerd. Dit helpt weinig voor het opheffen van het tekort. De Ceylonse schepen konden maar van een beperkt aantal zeelieden en vrijwel bijna geen Europese soldaten voorzien worden. De nood dwong om wijdlopieg te zijn over de huidige machteloosheid. Er is te Batavia een groot garnizoen nodig [fol. 58] om onlusten in de kiem te smoren. Nu moet men met de armen over elkaar toezien hoe de eerbied voor de Compagnie afneemt. Heren XVII merkten op dat de werkelijke uitgaven en inkomsten